

Niçin Zengin Olmamış?

Ömer Seyfettin

Niçin Zengin Olmamış? — Ömer Seyfettin

Ömer Seyfettin 1920 yılında öldü. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca eserin özgün metni kamu malıdır.

Metin, Vikikaynak (tr.wikisource.org) aktarımından alınmıştır:

[https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Niçin_Zengin_Olmamış?](https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Niçin_Zengin_Olmamış?&oldid=151667)

&oldid=151667 (revizyon 151667). Bu aktarım Creative Commons Atıf-

AynıLisanslaPaylaş 4.0 (CC BY-SA 4.0) lisansı ile paylaşılır; bu PDF de aynı lisansla serbestçe paylaşılabilir.

pdfkitaphane.com

"Bir Sultanî mualliminin hâtırat defterinden üç dört sahîfe"

.....

7 Kânun-ı sâni 1916 – Derler ki: "Tarihsiz millet mesuttur!" Ben de: "Hatırasız insan mesuttur!" diyeceğim. Beş senedir tarih okuttuğum için birçok kitapları gözden geçirmeye mecbur oldum. Rimbaud'nun, Lavissey'in eserlerini daha mektepten çıkar çıkmaz getirtmiştim. O vakitten beri tadrîcen alıştığım sahaf bezirganlığı, kütüphanemi oldukça büyüttü. Şimdi bu kitapların hemen hepsini okumuş bulunuyorum. Dikkat ettim: Tarih denilen şey felaket nakili! Saadetten hiç bahsetmiyor, yahut şöyle üstünkörü geçiyor. En sevinçli, en talihli devirlerin içinde bile bir facia, bir hıyanet, bir acı, bir zehir bulunmakta, mâhir! İnsaniyetin hatırası olan tarihteki bu hazin temâyül bizzat insanda da var. Felaketler, ıstıraplar, matemler, ruhumuzda adeta bir yara gibi derin bir iz bırakıyor. Saadetlerimiz, sevinçlerimiz, hoş günlerimiz tıpkı bir rüya hafifliğiyle eriyiveriyor, unutuluyor. İşte bu sabah, çekmecemin köşesinde, on sene evvel karalamaya başladığım bu defteri buldum. Yazdıklarına baktım. Hiç ferah verecek bir şey yok! Kanserden ölen anneciğimin yavaş yavaş nasıl söndüğünü, zavallı, kurtarılmaz bir pençe ile inleye inleye ademe sürüklenirken, nasıl öldürücü elemeler duyduğunu uzun uzadıya kaydetmiştim... Zaman, ne dehşetli bir deva! Şimdi o elemelerin binde bir zerresini duyamıyorum. Sonra dışarıya gitmiştim! Buna dair ancak iki satır! Sonra evlendim! Bunun kaydı bile yok! Çocuğum oldu. Onu da yazmamıştım. Güneş görmediği halde bilmem niçin sararan bu sahîfeleri gayr-i ihtiyârî kokladım. Keskin, bayıltıcı, hasta bir sonbahar kokusu! Ah bu eski kağıtlardan, eski kitap aralarından, unutulmuş eski defterlerden çıkan matem kokusu!

* * *

Evet, keşke yazacak hâtıratım olmayaymış! Birbirine benzeyen muntazam, vukuatsız günler ne kadar boş! Fakat ne kadar ıstıraplı... Muharebeden sonra, bu boşluk, yani bu rahat ve sükun birdenbire bozuldu. İtiyâdımı kaybetmiş olmalıyım ki, iki senedir çektiklerimi buraya geçirmemişim. Kanaat içinde, say' içinde, ilim mefkuresinin o zevki hiçbir lezzete benzemeyen ruhanî hazzı içinde mesut yaşarken, ansızın korkunç bir maîşet girdabının karanlıklarına yuvarlanmak! Bir açlık kasırgası altında, ümitsiz bir kıtlık çölünde sürünmek, sevgililerin yavaş yavaş, şikayetsiz ölümelerini görmek! Bugün ne kadar bedbahtım! Karımın nesi var, nesi yok, sattık, yedik. Annesinin evinden getirdiği çeyizlerden bir keten havlu bile kalmadı. Yatak takımlarımız, karyolamız, benim baba yadigarı ceviz kütüphanem, hatta çocuğumun, zavallı Orhancığın arabası bile sıra ile Bitpazarı'na gitti. Maaşım onbeş lira... Annemden kalan, bana altı lira irat temin eden evi de rehine koyduk. Yediğimiz vesika ekmeği, mektepten verilen zeytinyağıyla bulgur! Karımın metanetine hayranım. Hem çocuğa, hem evin işine yetiyor. Hiç durmadan çorap yamıyor. Eskileri bozuyor. Beni, çocuğunu giydiriyor.

— İnşallah muharebe bitsin! Hepsi unutulur!

Diyor. Fakat, ben, bu bâdireyi öyle yakından bitecek bir halde görmüyorum. Sonumuz ne olacak? Ara sıra dışarı gitmesini düşünüyorum. Fakat oradan gelenler de açlığın daha korkunç bir şekilde olduğunu söylüyorlar. Yarının dehşetini hatırlamak zihnimi altüst ediyor. Şaşıyorum. İşte şimdi de şaşırdım. Ne yazacağımı toplayamıyorum.

.....

* * *

14 Kânun-ı sâni..– Bu uğursuz defteri tekrar yazmaya başlamamalıydım. Dün Orhan hastalandı. Hatır için, vizitesiz bakan komşumuz doktor yalnız süt verilmesini söyledi. Süt... Okkası yarım lira! Ne kadar kitabım varsa hepsini hamallara yüklettim. Götürdüm, sattım. Elime altmış lira kadar bir para geçti. Yirmi lirasıyla odun, kömür aldım. Soğuk pek fena.

30 Kânun-ı sâni...– Biraz düşününce anlıyorum ki, hayat artık yaşanabilecek gibi değil. Akşam potinlerimi boyatırken, boyacıya, ustasından ayda kaç kuruş aldığını sordum.

— Yirmi lira!

Dedi. On altı yaşında bir çingene çocuğu! Ben otuz bir yaşında, naz ü naîm içinde büyümüş tarihi bir ailenin evladı. Bir karımla, bir çocuğumla onbeş lira içinde nasıl geçinebilirdim? Hoş, bu zaten mümkün değil ya. İki senedir satıp, savup, üzerine onbeş lira daha ekleyip ölümden kurtuluyoruz. Fakat bu böyle devam edemez. Bir ay sonra satacak bir şeyim de yok. Bir iş bulmalıyım. Hocalık artık bir insanı değil, bir tavuğu bile besleyemez.

16 Şubat...– On beş gündür iş arıyordum. Nihayet bir kitapçıdan sahîfesi on kuruşa tercüme buldum. O kadar sevindim ki... Her forma yüzaltmış kuruş getiriyor. Üç yüz sahîfelik bir kitaptan otuz lira alıyorum.

7 Nisan...– Her gece muntazaman, on sahîfelik tercüme etmeye alıştım, bunun için dört saat kifayet ediyor. Neyse... Hayatımız biraz iyileşir gibi oldu. Orhan sütünü içebiliyor. Semiha ile biz de birer vesika potini edinebileceğiz. Fakat her gece fasılasız çalışmak gözlerimi bitirdi. Ama bunun da kolayını bulduk. Geçen hafta göz doktorundan bir gözlük aldım.

2 Mayıs...– Dün bir arkadaşşıma rastgeldim. Cenyo'da... Bu çocuk idâdîde iken kovulmuştu. Ara sıra görürdüm. Şimdi tüccar olmuş.

— Tam, yetmişbeşbin liram var! dedi. İki ay içinde...

— Şaka ediyorsun!

Diye güldüm.

— Vallahi! İstedğin bankaya sor, dedi.

— Ey, nasıl olur bu?

— "Taraf-ı takrîb"ini bulursan çok kolay!

İçimde birdenbire hırs canlandı. İki ay içinde yetmişbeşbin lira...

Her gece dört saat, ucuz olsun diye Almanlardan satın aldığım karpit lambasının başında, bir lira için nasıl terler döktüğümü hatırladım. Karşımdaki sıhhatten, candan patlayacak gibi gergindi. Elmas yüzüklü parmakları tombul tombuldu.

— E, bu "taraf-ı takrîb" ne?

— Topal'a çatmanın bir kolayı!

— Topal kim?

— Yuha... Patagonya'da mısın be mübarek! Topal'ın kim olduğunu bilmiyorsun ha!... Allah be! Tuttuğunu, bir anda milyoner yapar. Bugün bütün Türkiye elinde! Bir sözüyle yetmişbeş milyon lira birden harekete gelir.

Levazım reisinin faziletlerini, kuvvetini, iktidarını uzun uzadıya anlatmaya başladı. Hayretle dinledim. Nihayet Harbiye Nezareti'nde, İttihatçılar arasında hiçbir tanıdığım olmadığını söyledim. Bana acıdı. Fakat:

— Meyus olma, dedi. Doğrudan doğruya Topal'a çatmaya da hacet yok. Onun adamlarından birinin adamına çatsan kâfi...

— İşte sana çatıyorum!

Diye güldüm.

— Yavaş gel! Diye bir kakhaha attı, ben onun yedi gömlek uzak adamlarından birinin adamıyım. Ama iş için arkadaş lazım! Senin de cebine, anafordan seksen, doksan lira düşürebilirim.

.....

Günde seksen, doksan lira... Kulaklarıma inanamıyordum. Azıcık daha, bu yeni zenginin ellerine yapışacak, şapur şapur öpecektim. Birdenbire hafifledim. Zenginlik ümidi insana eter gibi birdenbire tesir ediyor.

— Öbür gün bana gel! Ömer Âbid Hanı'nda ikinci kata, dedi.

Yarın ona gideceğim. Bana para kazandıracak. Sermayesiz para kazanmak! İşte bu dünyada aklımın en ermediği şey! Ben de birçokları gibi birdenbire zengin olacağım. Elveda artık bu sefalet! Bu köhne, siyah ahşap eve! Elveda bu tahtakurusu kolonisine! O kadar müteheyyicim ki, çayı görmeden paçayı sıvıyorum. İki gündür tercümeyle devam edemedim. Ah, şu kağıt parçalarını götürüp kitapçı Acem'e: "Al, işte tercümelerini başına çal! Paran da senin olsun. Allah belanı versin!" diyebilecek miyim? Semiha halimden işkillendi.

— Sende bir şey var, sende bir şey var!

Deyip duruyor. Niçin tercüme yapmadığımı soruyor. Başımın ağrıdığını söylüyorum. Yarın mektepte beni istedikleri kadar beklesinler! Zavallı sermuî kimbilir ne büyük bir ehemmiyetle bulunmadığım saatleri hesap ederek "kıstelyevm" yapmaya çalışacak. Budala...

* * *

15 Eylül...— İki gün evvel Büyükada'dan geldik. Bugün de apartmanımıza yerleştik. Seneliğini yediyüzelli liraya tuttum. Fakat öyle mükemmel ki... Banyo, kalorifer, elektrik hepsi var. Altı oda, iki salon... Möblelerim için tam beşbin lira sarfettim. Yine kütüphanemi tamamlayacağım... Evet, saadet rüya gibi çabucak geçer... Bu yazı nasıl geçirdiğimi hatırlayamıyorum bile... Daha mâhut mektebi bırakmadım. Yerime bir vekil tayin ettim. Kendim

de hastayım diye bir rapor aldım. Vekilime maaşımı bıraktıktan sonra, on lira da üstüne ilave ediyorum. Mektebi bıraksam askerlik tehlikesi var. Bir an gelir ki, tüccarlık insanı kurtaramaz. Şemsi, ilk ayda, bana, anafordan üçbin lira kazandırdı. Doğrusu kendisine çok müteşekkirim. Beni adam etti. Un işi yapıyoruz. Zaten bundan kârlı bir şey yok. Biraz zahireye de karışıyoruz. Şeker filan kapatıyoruz. Dört ay evvel yazdıklarımı okurken gülümsedim. Vay anasını! O sefaletlere nasıl dayanmışım! Günde yarım liraya kapalı bir dershanede beş saat kafa patlatmak! Sonra bu derece sarıh bir eşekliği fazilet zannetmek! Ben, çok şükür bu pîr aşkına sürünmek faziletini kaybettim. Vâkıa şimdi bulunduğum muhit biraz adi. Fakat katiyyen ukala değil... Herkesin emeli, felsefesi, arzusu bir: Para kazanmak! Mücerredat yok! Hayal yok! Oldukça karışık bir piyasa dalaveresi var. Açıkgozluluk en büyük kuvvet... Öyle zannediyorum ki, bir seneye varmadan Şemsi'yi geçeceğim. Ah, şu muharebenin başında niçin elimden bir tutan olmadı? Biz hâlâ bugünün fakirleri sayılırız. Şimdi öyle adamlar var ki, son iki sene içinde on milyon lira kazanmışlar. Amerikalılar haltetsin! Daha muallimlik ederken arkadaşlarımdan biri bana bir kitap okutturmuştu. Fransızca ismini hatırlıyorum: "Zenginlik Elifbesi" Herif zengin olmaya bir dolardan başlıyor! Bir milyon yapmak için otuz sene geceli gündüzlü uğraşiyor. Burada bir açığöz için, bu milyonu, lira olarak toplamak işten bile değildir. Topal'la küçük bir ortaklık kâfi! Balkan trenleri, Anadolu hattı bir ay insan için çalışsa...

Artık bu defteri dolduracağımı ümit etmiyorum. İnsan zengin olunca, okumaktan olduğu gibi, yazmaktan da nefret ediyor. Bununla beraber bir hatıra olsun diye atmayacağım. Evet, eski fakirliği unutmak pek asil bir hareket değil. Kütüphanemde saklayacağım.

Ah bu Semiha...

Ne kadar müşkülpesent! Bir türlü yemek odasını yerleştiremiyor. Psalti'nin dekorcusuyla sabahtan beri uğraşıyorlar. Gideyim onlara bakayım.

* * *

2 Şubat 1917...– Altı ay sonra, zavallı samimi defter! Seni nasıl heyecanla elime alıyorum; acı, öldürücü bir buhran içindeyim. Söylemek için günahı dudaklarından taşan, kalbine sığmayan bir mücrim gibiyim. Evvelki gün Cerrahpaşa'da bir yeni zenginin evine davetliydim. Alaturka saz vardı. Gece yarısına kadar yedik, içtik. Ben uyuyamadım. Sabahleyin erkenden çıktım. Soğuk dehşetliydi. Araba bulamadım. Aksaray'a indim. Yine araba yok. Küçükken babamla cuma namazına geldiğimiz Valide Camii'nin köşesinden, yukarıya doğru baktım. Unutulmuş bir hâtırat gibi... Bütün virane... Laleli Camii, Hasanpaşa Hanı'nın arkaları gözüktüyor. Müteessir oldum. Yavaş yavaş yürüdüm. Laleli'de, Yenikapı'ya inen sokakta, büyük bahçeli, mahzenli, havuzlu bir evde oturmuştuk. Yirmi beş, yirmi altı sene evvel... Karşımızda bir komşumuz vardı. Güzin Hanımlar... Kızlarının sesi o kadar kalındı ki... Tıpkı bombort gibi. Sabahleyin, bu çocukluk günlerini hatırlamak, beni bir çocukluğa sevketti; yangın yerlerinde oturduğumuz evin arsasını bulmak! Ne yapacaktım? Hiç... Acaba havuz duruyor muydu? Viranelerin içine saptım. Kimseler yoktu. Yarım yıkılmış bacalar, ocaklar sahipsiz bir mezar sükutuyla uyuyorlardı. Aradığım evin hizasında bu ocaklar daha sıkı. Baktım, üstü başı perişan dört kişi dolaşıyordu. Eğilip eğilip ocakların içine bakıyorlardı. Merak ettim. Ne arıyorlardı? Yürüdüm. Yanlarına yaklaştım. Ne aradıklarını sordum.

— Ölü arıyoruz!

Dediler.

— Ne ölüsü?

Aralarındaki kır sakallı, kısa boylu ihtiyar cevap verdi:

— İnsan ölüsü.

— İnsan ölüsü mü?

— Evet...

Şaşırtımını görünce durdu. Beni baştan aşağıya bir süzdü. Sonra başını salladı:

— Hey, gidi hey! dedi. Efendi, senin de haberin yok galiba. Biz belediye adamlarıyız. Her gün gelip buralarda açlıktan ölenleri toplarız. Sonra şu arabaya doldururuz. Götürürüz, gömeriz.

— Açlıktan ölüyorlar ha!

Diye buz gibi dondum. Sanki birdenbire kalbim durdu. Dizlerim kesildi. İhtiyardeşilmek istiyormuş. Ağzını açtı. Zavallı Müslümanların iki senedir nasıl açlıktan kırıldıklarını, aleve atılmış meyus bir hatip heyecanıyla haykırmaya başladı. Herkesin altındakini, üstündekini satıp yediğini, nihayet kimsesiz gariplerin böyle virane ocaklarına düştüklerini ,öyle imdatsız, kimsesiz, ilaçsız ve aç, susuz, ateşsiz, köpekler gibi öldüklerini söyledi.

— Eğer hainler, Allah'ın gazabına daha uğramazlarsa, dünyada Müslüman kalmayacak!

Dedi. Gayr-i ihtiyârî: — Bu hainler kim? Diye sordum.

— Kimler olacak, millete ekmek diye kum, toprak yedirenler! Katığı dünya yüzünden kaldıranlar! Fukarayı soyup zengin olanlar! Otomobillerde uçanlar!

—

Sonra bir an durdu. Arkadaşları kendisi gibi müteheyyiç değiller. Elllerini, başını göğsüne kaldırdı:

— Bunların ne vakit asıldıklarını göreceğiz Allah'ım!

Diye derin, acı, karanlık bir ah çekti.

Ben hiç ses çıkarmadım. Evet, insanları böyle açlıktan öldüren bizlerdik! Bize yol gösteren, bize müsaade edip bizimle beraber çalanlardı! Şemsi ile beraber Kağıthane'de uzun bir "Un damarı" keşfetmiştik. Üç aydır orada çıkarttığımız ince killeri iaseye satıyorduk. İase de, bile bile ortaklama bunu alıyor, içine biraz paspal karıştırarak fırınlara dağıtıyordu. Manyetize edilmiş gibi bu ölü arayanların arkalarından yürüdüm. Henüz iki tane bulmuşlardı. Baktım. Ruhumdan zehirlendim. Bu ölüler yarı çıplaktı. İskeletlerinin üzerinde derileri kurumuştı. Hiç etleri yoktu. Birisi kadındı. Sarı saçları keçeleşmişti. Dudaklarımı o kadar hızlı ısırmışım ki, sıcak sıcak, çenemden kanların sızmaya başladığını duydum. Ölünün mavi, aralık gözleri, bana dik dik bakıyor sandım. Birdenbire sanki ödüm koptu. Kendimi kaybettim. Kaçtım. Deli gibi koşmaya başladım. Beyazıd'a nasıl çıktığımı bilmiyorum. Bir arabaya atladım. Eve geldim. Bayılmışım. Doktor filan gelmiş. Açılınca, Semiha'ya gördüklerimi anlattım. O da fena oldu. Ağlamaya başladı. Şimdi yataktan kalkamıyorum. Artık müthiş bir anarşist oldum. Bir milletin açlıktan ölmesi için toplu, tüfekli teşkilat yapan Topal'ı, bu alçağı tutanları öldüreceğim. Yenecek ne varsa, ortadan kaldıran, altıyüz yıllık bir devletle beraber kocaman, masum Türk milletini fakrüd-dem kılıcından geçirenleri geberteceğim. Evet, bu milleti hükümet mahvetmek istiyor! Bunda artık hiç şüphem kalmadı! Bunda şüphesi olan eşektir! Topal, o bütün kara çete teşkilatı, o bir ejderha gibi memlekete sarılmış! Kanımızı, ilğimizi, kemiğimizi emiyor. Evet, öldürmeliyim. Onlardan bir tanesini öldürmek, siperde bin düşman neferini öldürmekten çok, hem pek çok hayırlı....

* * *

19 Mart...– Onları öldüremedim. Onları, ancak yaşarsa, millet öldürecek! Hepsini ipe çekecek! Onları öldürmek bir kişinin harcı değil! Hainler yedi başlı, dokuz canlı bir ejderha kuvvetinde! Korkunç bir teşkilat! Fakat kendimi öldürdüm! Yani muhtekir beni! Nem var, nem yok hepsini sattım. Bütün milletimi açıktan öldürerek soyduğum paraları aşhanelere, fıkraperver cemiyetlerine dağıttım. İsmimi vermedim. Apartmanı falan hepsini bıraktık. Semiha ile Orhancığımızı aldık. Üsküdar'da, Çavuşderesi'nde bu minimini evi kiraladık. Şimdi o kadar mesuduz ki.. İyi ki mektebi bırakmamışım! Yine derslerime başladım. Arkadaşlarım beni iflas etti sanıyorlar. Acem'e yine gittim. Benim tercümelerimden memnun. Şimdi sahîfe başına oniki kuruş veriyor! Geceleri ben söylüyorum, Semiha yazıyor. Ayda elli lira kazanabiliyorum. İdaresini bilen bir aile için bu çok bile... Fakat, geçen on ayın hâtırası korkunç bir kabus gibi daima aklımda! Unutamıyorum. Açıktan öldürdüklerimizi unutamıyorum. Yangın yerinde gördüğüm kadın ölüsünün bana bakışını unutamıyorum. On ay kan, gözyaşı, irin içtiğimi, sütsüzlükten, şekersizlikten küme küme ölen masumcukların hakkını yediğimi unutamıyorum. Siyah bir hayal, her an ruhumu takip ediyor: "Sen de kanlı soyguna karıştın! Sen de, sen de!" diyor. Gözümün önüne birbiri ardına dikilmiş sayısız darağacları geliyor. Bunların bir tanesinde ben sallansam! Ah, evet, yine vicdanımdaki yakıcı azap sönmeyecek sanıyorum. Yine on ay milletime yaptığım zulmü unutamayacağım, sanıyorum. Bu ıstırap öldükten sonra da, mezarda da beni kıvrandıracak sanıyorum!

.....